

Fröskog-Hult L1966:6487, Åmåls kommun, Västra Götalands län

Avgränsande arkeologisk förundersökning av en stenåldersboplats

Stig Swedberg

Kulturlandskapet rapporter 2021:13

**Fröskog-Hult L1966:6487, Åmåls kommun,
Västra Götalands län**

Avgränsande arkeologisk förundersökning av en
stenåldersboplats

Stig Swedberg

Kulturlandskapet

Administrativa uppgifter

Fastighet: Hult 1:15, Fröskog socken, Åmåls kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut datum: 2021-09-07 /dnr: 431-37418-2021

Uppdragsnummer (Fornsök): 202101161

Uppdragsgivare: Vattenfall Eldistribution AB

Fältarbetsperiod: 2021-10-20 – 2021-10-20

Projektnummer: 21173

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Stig Swedberg

Övrig personal: Arwo Pajusi

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Underkonsulter: Carpe Ventrum

Undersökningsområdets storlek: Cirka 4 800 m²

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6544680 m, Öst 279750 m

Höjd över havet: 88-92 meter

Digitalt dokumentationsmaterial: Mätfiler (shp-format), listor (odt-format, bilder (jpg-format)

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet.

Fynd: Inga har omhändertagits.

Provmaterial: Inget är insamlat.

Fröskog-Hult L1966:6487, Åmåls kommun, Västra Götalands län Avgränsande arkeologisk förundersökning av en stenåldersboplats

Kulturlandskapet rapporter 2021:13

© Kulturlandskapet 2021

Författare: Stig Swedberg

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Vy över landskapet vid Hult. Schakt 1 är igenlagt. Bakom maskinen syns åsen med de två impediment där boplatslämningar framkommit. L1966:6487 är till vänster i bild. Foto mot xx.

Bild baksida: Schakt 22 intill boplatsen L1966:6487, i bakgrunden gården Hult. Foto mot xx.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från Map Maker samt Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Lantmäteriet.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet med data från Lantmäteriet.

Upphovsrätt: Om inget annat anges enligt Creative Commons licens CC BY.

Redigering och layout: Andreas Hansen, Omland Form och Fotografi

Sökord: Dalsland, boplats, kvartsavslag.

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Del 1 Inledning	
Syfte	7
Undersökningsområdet	7
Tidigare undersökningar	7
Metod	7
Förmedling	7
Del 2 Undersökningsresultat	
Schakt	9
Fynd	9
Anläggningar	9
Analysresultat	9
Del 3 Tolkning och åtgärder	
Tolkning	11
Kunskapspotential	11
Pedagogisk potential	11
Utvärdering av undersökningsplanen	11
Förslag på vidare åtgärder	11
Lagstiftning	11
Bilagor	
1 Schakt	14

Illustration 1. Översiktskarta med förundersökningsområdet för Hult markerat. Även utredningsområdena vid Långerud och Skäggebol är markerade. Dessa rapporteras separat men har utförts med anledning av samma kabelförläggningsprojekt. © Lantmäteriet.

Fröskog-Hult L1966:6487, Åmåls kommun, Västra Götalands län

Avgränsande arkeologisk förundersökning av en stenåldersboplats

Sammanfattning

Vattenfall Eldistribution AB har för avsikt att markförlägga en elkabel i nära anslutning till L1966:6487, en boplats. Länsstyrelsen bedömde att arbetsföretaget riskerade att omfatta en del av fornlämningen och att det därför fanns behov av ett bättre planeringsunderlag avseende fornlämningens utbredning inom arbetsföretagsområdet. Syftet med förundersökningen var att beskriva fornlämningens utbredning och avgränsa den gentemot arbetsföretaget.

Förundersökningsområdet är beläget i östra Dalsland, väster om Vänern och öster om Ånimmen. Boplatsen L1966:6487 är belägen på en mindre ås i landskapet. Det omgivande landskapet sluttar svagt åt sydväst ned mot Hultsjön.

Vid förundersökningen togs sju schakt – vilka tillsammans omfattade en yta om 100 m² – upp med medelstor grävmaskin. Lagerföljden i schakten bestod av ett humuslager som normalt var 0,30-0,35 meter tjockt, bestående av sandig lera, därunder lera eller siltig lera.

Schakt 20-23 togs upp inom eller i anslutning till boplatsen L1966:6487. Leran framträdde här på ett djup av 0,3-0,35 meter. Schakt 21 innehöll fynd av två kärnor, en av kvarts och en av porfyr. Även en bit bränd lera framkom. De övriga schakten var fyndtomma.

Avgränsningen av L166:6487 har justerats så att gränsen mot öster dragits mellan schakt 21, vilket var fyndförande, och schakt 20, 22 och 23 vilka inte innehöll några fynd.

Observera att endast den östra sidan av L1966:6487 har avgränsats inom detta uppdrag.

Kulturlandskapet föreslår att exploateringsplanerna i första hand justeras så att boplatsområdet L1966:6487 kan kvarligga med sin nuvarande justerade utbredning. Om detta inte är möjligt bör den förundersökas.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

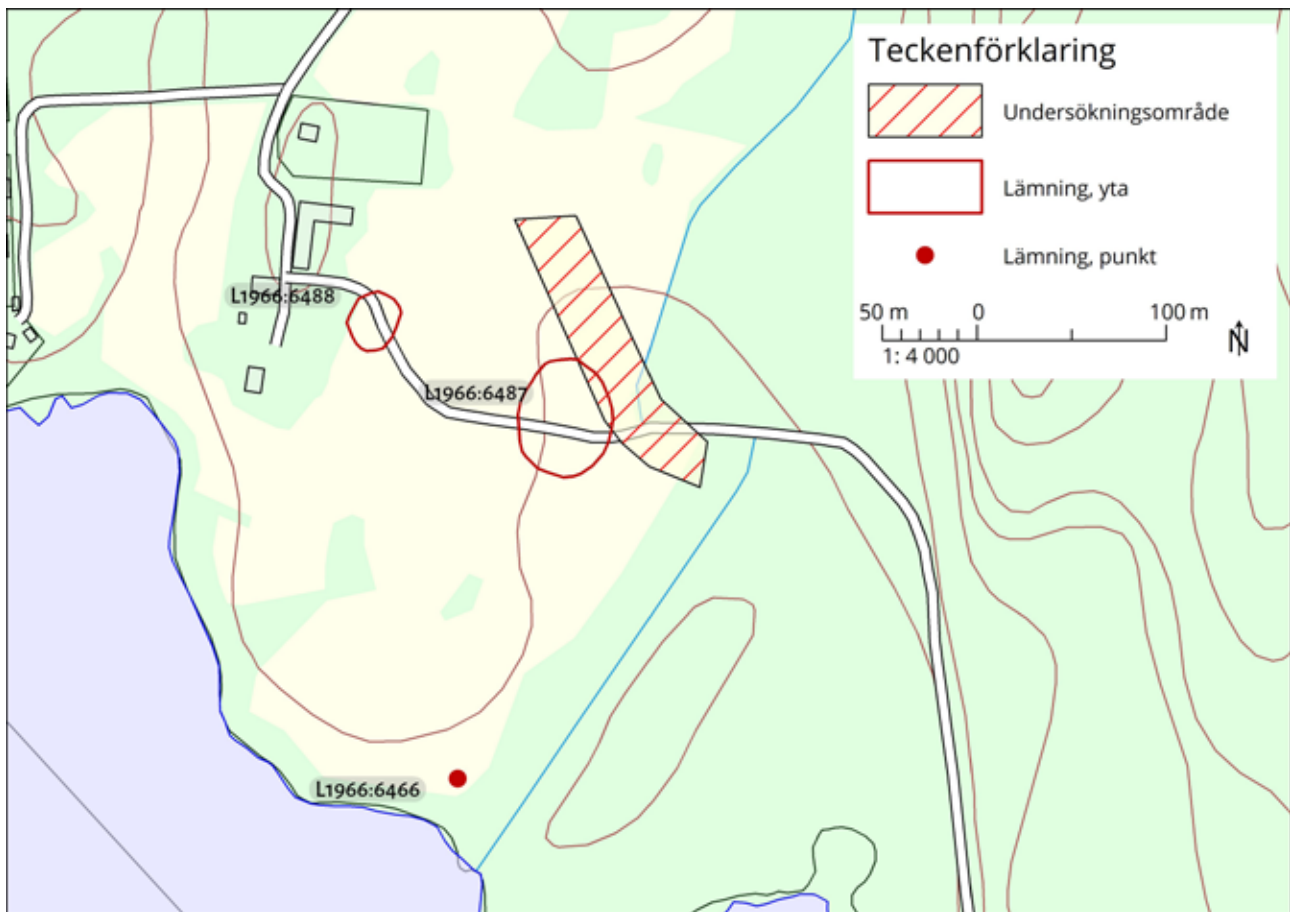

Illustration 2. Undersökningsområdet och närliggande fornlämningar. I sydväst syns en del av Hultsjön. © Lantmäteriet.

Illustration 3. Schakt 24 igenfyllt, strax sydost om och topografiskt lägre i terrängen än boplatsen L1966:6487. Foto mot väst.

Inledning

Syfte

Vattenfall Eldistribution AB har för avsikt att markförlägga en elkabel i nära anslutning till L1966:6487, en boplatz. Länsstyrelsen bedömde att arbetsföretaget riskerade att omfatta en del av fornlämningen och att det därför fanns behov av ett bättre planeringsunderlag avseende fornlämningens utbredning inom arbetsföretagsområdet. Länsstyrelsen i Västra Götalands län har därför givit Kulturlandskapet i uppdrag att utföra en avgränsande förundersökning av denna.

Syftet med förundersökningen var att beskriva fornlämningens utbredning och avgränsa den gentemot arbetsföretaget.

Beslutet fattades enligt 2 kap 13 § kulturmiljölagen (1988:950).

Undersökningsområdet

Förundersökningsområdet är beläget i östra Dalsland, väster om Vänern och öster om Ånimmen, *illustration 1*. Boplatserna L1966:6487 och L1966:6488 är belägna på mindre höjdpunkter i landskapet. Det omgivande landskapet sluttar svagt åt sydväst ned mot Hultsjön, *illustration 2*.

I ett förhistoriskt perspektiv skulle de två höjddpartierna, och den smala ås som förbinder dem, ha kunnat vara ett näs i den vik av Vänern som Ånimmen och Hultsjön utgjorde för mer än 9000 år sedan.

Förundersökningsområdet var cirka 4 800 m² stort. Inom förundersökningsområdet fanns en tidigare nedgrävd kabel som gjorde att den möjliga ytan att undersöka blev mindre.

Tidigare undersökningar

Inga tidigare undersökningar har utförts i anslutning till fornlämningen. De två boplatserna registrerades i samband med revideringsinventering 1988. Registreringen av L1966:6487 baserades på fynd av två kvartsavslag och en kärna av flinta. L1966:6488 registrerades, med viss tveksamhet, på grund av fynd av ett trettiotal kvartsitavslag. Söder om dessa boplatser finns även en fyndplats för ett flintavslag, L1966:6486, även denna registrerades vid revideringsinventeringen.¹

Metod

Den avgränsande förundersökningen utfördes genom att schakt togs upp spritt över ytan. Där det var möjligt togs schakt upp med dubbel skopbredd. Förundersökningsområdets västra gräns överskreds något vid schaktningen vid L1966:6487. Detta gjordes för att kunna avgränsa fornlämningen tydligt gentemot arbetsföretaget.

Schakt mättes in med DGPS (horisontell precision 0,20-0,35 meter), beskrevs och fotograferades. Lagerföljden i schakt dokumenterades med beskrivning och fotografi. Arbetet dokumenterades löpande genom fotografering. Fynd bedömdes i fält och kvarlämnades i respektive grävenhet. Fältarbetet utfördes av Arwo Pajusi och Stig Swedberg.

Förmedling

Inga särskilda förmedlingsinsatser gjordes i samband med fältarbetet. Rapporten kommer att vara tillgänglig för nedladdning på Kulturlandskapets hemsida samt i Kulturmiljöregistret (KMR).

---

¹ KMR 2021-11-02

Illustration 4. Schakt 18. Cirka 0,5 meter djupt framkom svackor i leran fyllda med kol och sotblandad jord. Det framkom dock inga kulturrelaterade fynd i lagret. I bakgrunden syns höjdpartiet där L1966:6488 är belägen. Foto mot sydväst.

Undersökningsresultat

Schakt

Vid förundersökningen togs sju schakt – vilka tillsammans omfattade en yta om 100 m² – upp med medelstor grävmaskin. Schakten hade en fyllning av ett humuslager som normalt var 0,30-0,35 meter tjockt, bestående av sandig lera, därunder lera eller siltig lera.

Schakt 18 togs upp den norra delen av förundersökningsområdet, cirka 70 meter norr om L1966:6487, på nästan samma höjd som boplatsten, cirka 90 meter över havet. I detta schakt var humuslagret mäktigare och i botten av detta framkom enstaka kolbitar. På 0,5 meters djup framträdde leran men också grunda fördjupningar i leran som var fyllda med sot och kol, som mäktigast var dessa 0,05 meter djupa, *illustration 4*. Inga fynd gjordes i schaktet.

Schakt 19 togs upp i en svacka emellan schakt 18 och L1966:6487. Inga fynd gjordes.

Schakt 20-23 togs upp inom eller i anslutning till L1966:6487. Leran framträdde här på ett djup av 0,3-0,35 meter. Schakt 21 innehöll fynd av två kärnor, en av kvarts och en av porfyr. Även en bit bränd lera framkom. De övriga schakten var

fyndtomma. Schakt 23 och 24 hade i övergången till lerlagret ställvisa förekomster av sot och kol. I dessa framkom fynd av spik, slagg och smält glas.

Schakt 25 togs i och i kanten av en skogsväg. Detta schakt hade det grundaste humuslagret, enbart 0,20 meter tjockt. Inga fynd gjordes.

Schakten redovisas i *Bilaga 1* och *illustration 5*.

Fynd

Fynd av förhistorisk karaktär framkom endast i schakt 21, Bilaga 1. Fynden utgjordes av en kvartskärna och en porfyrkärna. Övriga kulturaterade fynd som gjordes, såsom spik, slagg och glas, bedömdes vara relativt moderna.

Inga fynd har tagits tillvara.

Anläggningar

Inga egentliga anläggningar framkom. Möjligen kan det kol och sot som framkom i schakt 18 vara rester av ett kulturlager, men då inga fynd gjordes i lagret har det inte bedömts som en anläggning.

Analysresultat

Inga naturvetenskapliga analyser har utförts.

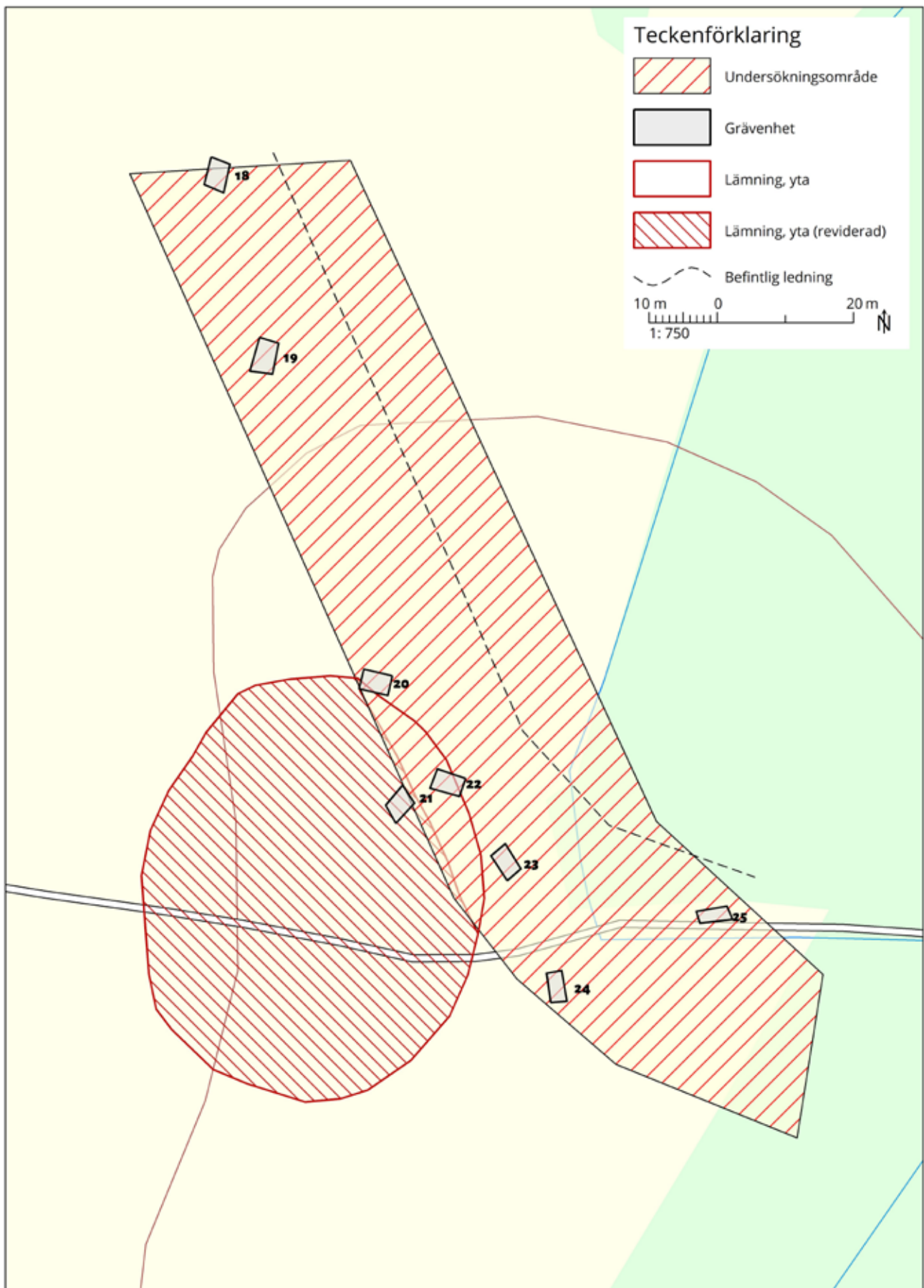

Illustration 5. Förundersökningen resulterade i att fornlämningens östra del avgränsades gentemot arbetsföretaget. © Lantmäteriet.

Tolkning och vidare åtgärder

Avgränsning av L1966:6487

Avgränsningen av L1966:6487 har justerats på så vis att gränsen mot öster dragits mellan schakt 21, vilket var fyndförande, och schakt 20, 22 och 23 vilka inte innehöll några fynd, *illustration 5*. Som grund för avgränsningen ligger de tidigare fynden som gjorts, de två nya fynden samt läget i landskapet.

Observera att endast den östra sidan av L1966:6487 har avgränsats inom detta uppdrag.

Tolkning

Fyndmaterialet är sparsamt men kan tolkas i perspektiv av att det rör sig om en strandnära boplat, vilken i så fall är brukade för minst 9000 år sedan. Fornlämningen har sannolikt sin huvudsakliga utbredning i de något högre belägna partierna på den mindre ås som förbinder de båda boplatserna. Förekomsten av slagen flinta, fyndplatsen L1966:6466, belägen något längre ned i terrängen kan visa på en succession i vis-tandet på platsen.

De två kolförande lagren i schakt 18 respektive 23 och 24 var olika till karaktären. Lagret i schakt 18 bestod av kol och sot som fyllt ut svackor i marken. Inga kulturrelaterade fynd gjordes. Lagret i schakt 23 och 24 hade däremot flera kulturrelaterade element som slagg och förslaggat glas. Det är troligt att det utgör rester av avfall från historisk tid som eldats på plats eller körts ut efter eldning. På grund av närheten till schakt 21 kan det påverka bedömningen av den brändaleran i detta schakt. Då inga rester av kol fanns i detta schakt är det troligt att leran snarare hör brandlagret och genom jordbruksaktiviteter omdeponerats inom denna yta.

Kunskapspotential

Då denna förundersökning endast har varit avgränsande, är det svårt att uttala sig om kunskapspotential. Då endast ett fåtal äldre boplatser i Dalsland varit föremål för undersökning kan den generella möjligheten till att boplatserna kan bidra till ny kunskap ändå bedömas som stor.

Pedagogisk potential

Boplatsernas placering i landskapet är väldigt tydlig. Den är därför ett pedagogiskt exempel på mesolitiska boplatser.

Utvärdering av undersökningsplanen

Inga avvikelser har noterats: Däremot minskades undersökningsområdets storlek något efter att undersökningsplanen upprättats. Att det fanns ledningar inom undersökningsområdet framkom också efter att undersökningsplanen upprättats. Dessa uppgifter ledde inte till att en ny kostnadsberäkning gjordes, varför differensen mellan beräknad och faktisk tid är ovanligt stor.

Förslag på vidare åtgärder

Kulturlandskapet föreslår att exploateringsplanerna i första hand justeras så att boplatserna L1966:6487 kan kvarligga med sin nuvarande utbredning. Om detta inte är möjligt bör den förundersökas.

Lagstiftning

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MB's hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det ge-

Illustration 6. Vy mot gården Hult. Närmast kameran schakt 22, upptaget strax öster om boplats L1966:6487. I bakgrunden, till vänster om husen, syns höjdpaket som boplatsen L1966:6488 är belägen på.

nerella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare ska utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

gärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

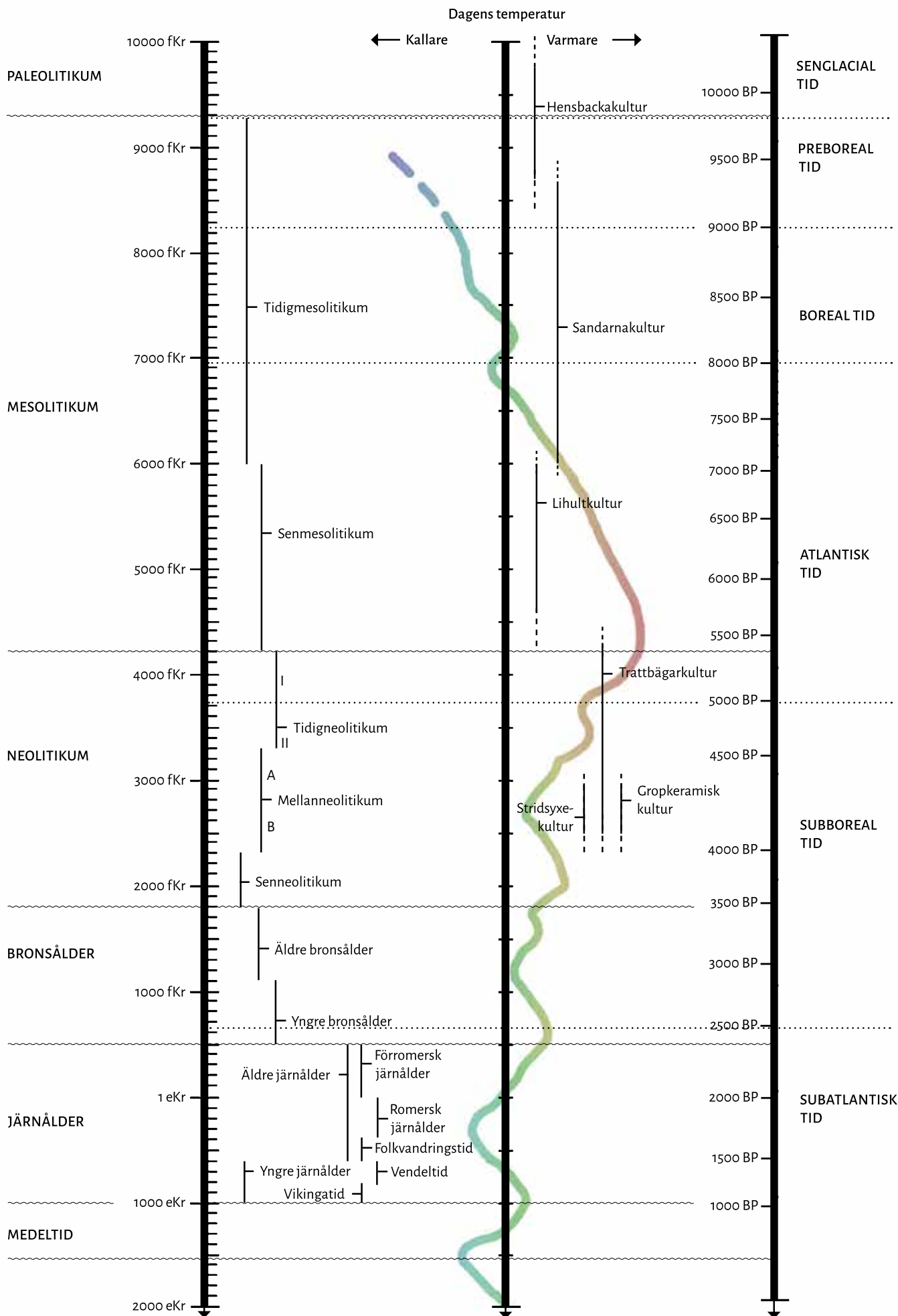
Bilagor

1. Schakt

Bilaga 1 - Schakt

Bilaga 1 Schakt

Nr	Beskrivning	Fynd
18	5x3 m stort N-S, 0,7 m dj. Lager: 0-0,5 m brun humös sandig lera, 0,5-0,55 m brun lera m kol-/sotlager, i botten gråbrun lera. Kol-/sotlagret ev anläggning, svallager?	-
19	5x3 m stort N-S, 0,4 m dj. Lager: 0-0,35 m brun humös sandig lera, i botten ljusbrun lera.	-
20	5x3 m stort NV-SO, 0,4 m dj. Lager: 0-0,35 m brun humös sandig lera, i botten ljusbrun lera.	-
21	5x3 m stort NV-SO, 0,4 m dj. Lager: 0-0,35 m brun humös sandig lera, i botten ljusbrun lera.	Kvartskärna, 1 Porfyrokärna, 1 Bränd lera (?)
22	5x3 m stort NV-SO, 0,35 m dj. Lager: 0-0,30 m brun humös sandig lera, i botten ljusbrun lera.	-
23	5x3 m stort NV-SO, 0,35 m dj. Lager: 0-0,30 m brun humös sandig lera, i botten ljusbrun lera, ställvisa inslag av sot o kol.	-
24	5x3 m stort N-S, 0,5 m dj. Lager: 0-0,45 m brun humös sandig lera, i botten grå lera, ställvisa inslag av sot o kol.	-
25	5x1 m stort O-V, 0,25 m dj. Lager: 0-0,2 m brun humös sandig lera, i botten ljusbrun lera	-

**Fröskog-Hult L1966:6487, Åmåls kommun,
Västra Götalands län
Avgränsande arkeologisk förundersökning av en sten-
åldersboplats**

Vattenfalls Eldistributions projekteringen av en ny kabelförläggning misstänktes kunna beröra en stenåldersboplats. Denna förundersöktes genom en avgränsande undersökning. Genom förundersökningen kunde boplatsen begränsas mot arbetsområdet för den projekterade ledningen. Vid förundersökningen framkom ytterligare stenartefakter inom fornlämningen.

www.kulturland.se

